

LEVELEK A SZERKESZTŐSÉGHEZ

Emlékezés Gaál Gábor „uram”-ra

Örömmel olvastam sajtónk ünnepi megemlékezését Gaál Gábor születésének 80. évfordulójáról. Ebből az alkalomból idézek fel egy régi epizódot.

1931-ben a máramarosi kommunista mozgalomba kapcsolódva és felelősségteljes feladatokat vállalva különösen a propagandatevékenységben nagy súlyt helyeztünk arra is, hogy a műveltebb munkásrétegekhez és az úgynevezett szimpatizáns szellemi munkásokhoz eljuttassuk a marxista ideológia termékeit, a párt irányítása alatt megjelent folyóiratokat, lapokat. Ebben a szellemi erjesztő munkában nagy segítségünkre volt a Gaál Gábor szerkesztésében megjelenő *Korunk*. Minden számát nagy érdeklődéssel vártuk és olvastuk. Sok cikke ideológiai irányításként szolgált, kisebb csoportokban, összejöveteleken fel is dolgoztuk, megvitattuk, így a folyóirat mind nagyobb szerepet játszott az öntudatos munkásság és a vele szolidaritást vállaló intellektüelek ideológiai formálásában és informálásában, marxista műveltségük kialakításában.

Az 1931-es évtől kezdődően öcsém, Kazár Jenő újságíró segítségével magamra vállaltam a *Korunk* helyi terjesztését. Havonta hozzávetőleg 10 példányt adtunk el. A példányok vásárlói között voltak szellemi és fizikai munkások. A nehéz anyagi viszonyok között élő munkások sokszor társultak egymás között, hogy megvehessék a *Korunk* egy-egy példányát. Minthogy abban az időben ilyen széles profilú román nyelvű folyóirat, mely huzamosabb ideig legálisan megjelent volna, nem létezett, román nemzetiségű szimpatizáns értelmiségiek is akadtak a lap olvasói között. Így talán nem érdektelen megemlíteni Dr. Vasile Kindri varmegei főügyész, vezető nemzeti parasztpárti politikus nevét, aki ismertté vált az erdélyi forradalmi munkásmozgalomban mint Aradi Viktor önkéntes védője az 1928-as kolozsvári kommunista „nagy perben”.

Ilyen körülmények között az akkori rendfenntartó közegek (rendőrség, sziguranca) szemében mindinkább vörös posztó lett a *Korunk* folyóirat; példányaival számtalan házkutatás során találkoztak egyszerű munkások lakásán is, ezeket több esetben „kommunista bűnjelként” önkényesen elkobozták. Ily módon igyekeztek megfélemlíteni az olvasókat, minthogy a lap legálisan jelenvén meg, bűnügyi vagy más rendőri eljárást nem indíthattak ellenük, és annak ugyanezen okból a terjesztését sem tudták törvényes eszközökkel megakadályozni. Ezen önkényes eljárásnak azonban az lett a következménye, hogy több szimpatizáns olvasó nem merté a folyóiratot a saját nevére előfizetni, amit úgy ellensúlyoztunk, hogy az illetőknek a *Korunk* példányaait havonta házhoz szállítottuk.

A terjesztéssel kapcsolatos tevékenységem szükségessé tette, hogy a szerkesztőséggel és a kiadóhivatallal, melyet ugyancsak Gaál Gábor látott el, levelezést folytassak. Nagy meglepetésemre Gaál Gábor „tisztelt uram!” megszólítással tüntetett ki leveleiben, amit én rideg üzleti hangnak tekintve sértésnek vettem mint zöldfülű, fiatal kommunista. Erre én azért is „tisztelt elvtárs” megszólítással válaszoltam. De én hiába vártam, hogy a sértésnek vett megszólítással kezdődő levelek megszűnjenek. Így a „tisztelt uram” és „tisztelt elvtárs” megszólítású levelek hosszabb ideig jöttek és mentek. (Szegény Gaál Gábor, kétségbeesetten küldte nekem a „tisztelt uram” megszólítású leveleket, mert nem állott módjában engem levélben kioktatni az „uramozás” konspiratív szükségességéről. Én csak akkor kaptam észbe, amikor értesítést kaptam Kolozsvárról, hogy Gaál Gábor szerkesztői szobáját alapos házkutatás során teljesen felforgatták.) Így kezdtem azután én is „uramozni” Gaál Gábort a vele folytatott levelezésben.

Máramarossziget, 1971. március

Katz Nándor
nyugdíjas

Kiváltságosoké-e a matematika?

Nemrég előadást kellett tartanom kollégáim előtt az axiomatika szerepéről a tudományos megismerésben. Miután röviden tisztáztam az axióma fogalmát, ismertettem egy axióma-rendszer felépítési elvét és az iránta támasztott követelményeket, valamint egyik érdekes és közérthető alkalmazási módját: az euklideszi geometria Hilbert kidolgozta axiomatikus felépítését, illetve a nem-euklideszi geometriák elvi kérdéseit. Hangsúlyozom, hogy igyekeztem a lehető legkevesebb matematikai fogalmat használni a közérthetőség kedvéért.

A kollégák egy része már eleve lemondott arról, hogy valamit megértsen, másik része feszülten figyelt egy darabig, majd elnézően mosolygott: hogyan lehet ennyi zagvaságot kitalálni? (Ez a vélekedés később, a hozzászólások során is kiderült!)

Ma, amikor sokan arról „panaszkodnak“, hogy az érdeklődés kezd eltolódni a reáliák felé, nagyon is meggondolkoztató az a tény, hogy egyetlen végzett emberek nem is próbálnak megérteni olyan kérdéseket, amelyeknek hozzá kellene tartozniuk az általános műveltséghez, s amelyek eléggé érthetőek ma már egy IX. osztályos tanuló számára is. Remélem, egyetlen humán szakos kolléga sem tekinti sértésnek a kérdés ilyen módon történő felvetését, hiszen csak az a céloom, hogy felhívjam a figyelmet két alapvető dologra:

1. létezik egy megmagyarázhatatlan előítélet a matematikával szemben;

2. az oktatásnak általában és a matematikatanításnak különösen rengeteg a tennivalója avégett, hogy a tanulókat logikus gondolkodásra nevelje, s ilyen alapon általános matematikai műveltséget is nyújtson.

Mielőtt valamivel részletesebben kifejténém e két kérdést, még egy esetet szeretnék megemlíteni.

Az *Utunk* egyik számában K.I. azt fejtegeti, milyen segítséget nyújthat az irodalomtanítás a logikus gondolkodásra való nevelésben, s ezzel közvetve a matematikának is. Ezzel teljesen egyetértek. De többek között egy ilyen mondattal is találkozom a cikkben: „Bolyai János egyidőben jött rá a XI. axióma nem igaz voltára és arra, hogy az apja rossz drámákat ír.“ Az állítás első része téves, mivel Bolyai arra jött rá, hogy a XI. axióma független a többi axiómától, s ha elfogadjuk igaznak, akkor az euklideszi geometriával dolgozunk. Ha azonban helyettesítjük egy neki ellentmondó axiómával, akkor ezzel és a többi axiómával egy újabb, ún. nem-euklideszi geometriához jutunk, amely — bármilyen furcsán hangzik is — éppen annyira igaz, mint az euklideszi geometria.

Ez látszólag egyszerű kis elírás, de mit szól hozzá egy tanuló, aki pontosabban ismeri ezt a kérdést, ti. ez a rovat középiskolásoknak íródott.

Ha egy nem irodalomszakos irodalmi témájú cikkében (tételezzük fel, hogy ilyen is akadna) ilyen melléfogást engedne meg magának, négy-öt kritikus tűzné lándzsájára mint elrettentő példát.

Es itt eljutottam egy másik alapvető kérdéshez, amely szorosan összefügg az előbbi kettővel: ha megköveteljük egy reálszakostól, hogy bizonyos irodalmi vagy zenei műveltséggel rendelkezék (*s ezt indokoltnak, természetesnek is tartom*), akkor fordítva, miért nem kötelező az elemi fokú reál-ismeret a humánszakosok számára?

Úgy gondolom, túlságosan is gyökeret vert az emberekben az a tudat, hogy a matematika csak bizonyos számú „kiválasztott“ számára megközelíthető. Ez a felfogás annál is inkább veszélyes, mivel nagyon gyakran találkozunk tanulóinknál ezzel az elvvel: minék tanuljam, ha úgysem értem meg?

A *Korunk* múlt évi 11. számában megjelent *Miért érthetetlen a matematika?* című cikkében megismerjük Edouard Labin francia professzor rendkívül érdekes okfejtéseit, és nagymértékben egyetértek azzal a véleménnyel, hogy a matematikai tudatlanság legfőbb oka a helyes gondolkodás készségének hiánya. Ezért is tartom jelentős meglátásnak azt, amit Kovács Kálmán fejteget Labin cikkével kapcsolatban (*Korunk*, 1971. 5), hogy ti. a matematika tanításában az axiomatikus módszernek egyre nagyobb szerepet kell kapnia. Számtalanszor megfigyelhetjük tanulóinknál, hogy elsajátítják a matematikában vagy fizikában bizonyos feladat-típusok megoldásának logikai menetét, de ha csak egy kicsit is variáljuk a típust,

már tehetetlenül állnak az újabb feladat előtt. Ez azt jelenti, hogy a logikai menetet mechanikusan „vésték be“, és szorosan kötik a betanult típushoz, de a törvényt alkotó módon már nem képesek eltérő esetben is alkalmazni.

A logikus gondolkodás hiánya még szembeötlőbb akkor, amikor összefüggéseket kell felismerniük különböző fejezetek között. A matematikaoktatásban éppen ezért nem arra kellene törekedni, hogy hatalmas ismeretanyagot zúdítsunk a tanulók fejébe, hanem már kisiskolás koruktól kezdve játékos logikai feladványokkal, rejtvényekkel, szórakoztató matematikai játékokkal kezdjük meg a helyes gondolkodási készség kialakítását és állandó fejlesztését.

Ezzel el kell érniük oda, hogy a líceumokba (nem is beszélve a főiskolákról és egyetemekről) már olyan tanulók jussanak, akik képesek a logikus gondolkodásra.

Az érettségizett tanulóknak minimális matematikai műveltségük kell, hogy legyen, amelynek tapasztalatom szerint a munkában, de még a napi élet egyszerű kérdéseinek megoldásában is nagy hasznát vehetik.

Segesvár, 1971. március

Farkas Miklós
tanár

A KORUNK HÍREI

Április 2-án Nagybányán, 3-án Máramarosszigeten találkozott a szerkesztőség a helybeli értelmiséggel. Balogh Edgár a lap készülő súlypontjait mutatta be, Herédi Gusztáv a cselekvő művelődésről adott elő, Banner Zoltán Ady, Dsida és Szilágyi Domokos verseiből szavalt. Hozzászólt többek közt Nagybányán Balogh Béla, Hoblea István, Pusztai János, Máramarosszigeten Gáspár Árpád, Katz Nándor, Kleinsek Klára, László János, Sziógyártó András.

Április 6-án a magyar szakos tanárok kolozsvári továbbképző tanfolyamán Herédi Gusztáv és Könczei Ádám beszámolt a Korunk szerepéről a hazai magyar folyóiratkulturában.

Április 21-én Nagyváradon a szabadegyetem műsorán szereplő Korunk-előadások során Benkő Samu tudományos főkutató *Értelmiség és hivatás* címen adott elő.

Április 22-én Temesvárt a magyar főiskolai hallgatók Ady Endre Irodalmi Köriében Tóth Sándor egyetemi előadótanár Gaál Gábor munkásságát méltatta.

Április 24-én Balogh Edgár a lap „súlypontos“ számainak alakító vitáit ismertette az olvasókkal a sepsiszentgyörgyi Városi Könyvtárban.

HELYREIGAZÍTÁS. 1971. 3. számunkban Ligeti József Kortársi jegyzetek Gaál Gáborról című írásában a 387. lapon az eredeti szöveg szerint „Dienest a saját lakásán keresték fel és verték meg jobboldali diákok“, vagyis nem Dienesné, ahogyan a sajtó ördöge diktálta.

A 4. szám 560. lapján hibásan közöltük Miron Radu Paraschivescu halálozási évét, helyesen: 1971.

